

ОРГАНІЗАЦІЯ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті викладено загальні положення щодо організації самоосвітньої діяльності педагогів-словесників.

Діяльність сучасного педагога потребує постійної роботи щодо вдосконалення своїх професійних навичок. Здатність навчатися, бути в постійному творчому пошуку є запорукою успішної учительської праці. Тому сьогодні саме підвищенню рівня професіоналізму педагогів варто надавати належної уваги.

Для того щоб педагог став високопрофесійним спеціалістом, він має сам отримати гарну освіту, розвинути особистісні якості, мати належний фізичний та психічний стан. І що важливо, не полишати працювати над собою протягом життя, адже спеціалістом високого класу людина стає не відразу, а лише за умови копіткої праці.

Згодом у процесі роботи педагоги мають постійно підвищувати рівень свого професіоналізму, адже з розвитком світу, змін у суспільстві знання дуже швидко застарівають. Разом з тим, модернізація різних сфер людського життя диктує необхідність набуття нових знань, умінь та навичок для професійного виконання своїх обов'язків.

Серед ефективних засобів підвищення професійної компетентності вчителя є самоосвітня діяльність.

Про підвищення професійної компетентності вчителів писали О. Гнатишина, І. Єрмаков, Н. Кузьміна, М. Лук'янова А. Маркова, К. Репніна, І. Тараненко, А. Хуторський, А. Щербаков.

Мета статті – розкриття особливостей самоосвітньої діяльності вчителів гуманітарних дисциплін.

Самоосвіта педагога – це провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу.

Самоосвіта педагога-словесника не повинна зводитися до відновлення знань, якими він оволодів у ВНЗ, мова йде про ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошуком нових напрямків у методиці та організації навчально-виховного процесу, розгляді на високому науковому рівні педагогічних проблем, що викликають утруднення в практичній роботі.

Головним етапом підготовки вчителя до самоосвітньої діяльності вважається діагностичний. Сучасна педагогіка дає широкий спектр форм і методів діагностики рівня педагогічної

* Гончаренко Л. А.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

майстерності (анкети, опитувальники, тести, програми), які допоможуть визначити рівень методичної підготовки вчителя, педагогічної майстерності.

Але результативність самоосвітньої діяльності матиме тоді, коли правильно спланована (можна щодня гортати сторінки науково-методичної преси чи спеціальних сайтів Інтернету і залишатися на низькому рівні). Саме тому виключного значення надаємо програмі самоосвітньої діяльності вчителя. Правильно розроблені програми, плани дадуть змогу педагогові відчувати свої можливості, а, значить, зробити ще один крок далі, можна запропонувати орієнтовні плани самоосвітньої діяльності вчителя.

Ми вже вказували на доцільність мотивування особистості до самостійної роботи, адже самоосвіта – освіта, яка набувається в процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі, такої думки український учений С. Гончаренко [1].

Е. Дуб пропонує умовно самоосвітній процес поділити на два основні напрями роботи людини над собою: професійна та загальна самоосвіта. Перший напрям пов'язаний з тим, що педагог сам удосконалює свої знання, уміння, навички відповідно до змін, що відбуваються в різних сферах діяльності людини. Під впливом змін умов праці вчитель має засвоїти самостійно нові прийоми та способи професійної діяльності. Другий – зумовлений постійною потребою освітян у підвищенні свого культурного рівня. Педагог, який постійно працює з дітьми, має знати про проблеми внутрішнього й міжнародного життя, добре розбиратися в пріоритетах сучасної науки й техніки, бути економічно освіченою людиною, розуміти мистецтво, літературу, спорт, знати проблеми молоді, її інтереси, спрямованість, ідеали, її кумирів тощо [2]. Щодо професійної самоосвіти, то вчитель, працюючи в школі, має самостійно шукати ефективні шляхи реалізації набутих знань. Окрім цього, учитель самостійно шукає й вивчає матеріал, у якому виникла потреба, для організації й проведення навчально-виховного процесу. Звичайно, разом із професійною самоосвітою має відбуватися й загальна самоосвіта, адже ці два процеси взаємопов'язані і стосуються безперервної підготовки педагогів.

Безперечно, при звичайті вчителів до самоосвіти важливо ще зі студентських років, викликати в них бажання активного пізнання, розкрити можливості самовдосконалення й намагання досягти вагомих результатів і відповідних професійного та суспільного рівнів.

Таким чином, самоосвіта – це процес засвоєння знань, умінь та навичок, поглиблення професійної та загальної культури, це процес розширення світогляду людини. Самоосвіта дає людині, зокрема педагогу, всебічно розвиватися, працюючи над собою. Під час самостійної підготовки вчитель заповнює прогалини в духовному, культурному розвитку, долає обме-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

женість у своїх знаннях. Самоосвітня робота кожного педагога має бути узагальненою у вигляді доповіді, участі в семінарі, педагогічній раді, виступу на науково-практичних конференціях тощо. Отже, якщо педагог не нехтує самоосвітою, не шкодує на таку діяльність часу й зусиль, здійснює її систематично і якісно, то й рівень його професіоналізму буде зростати, що й буде впливати на якість навчання.

Звичайно, професіоналізм учителя складається не лише із самостійного здобуття знань, а ще й з уміння ці знання передати, і не просто передати, а отримати якісний результат. Для цього в його арсеналі повинні бути наявні різноманітні методики, якими б педагог мав грамотно користуватися. Зокрема, не лише знав послідовність проведення дій, а й міг адаптувати той чи інший метод до рівня підготовки дітей, зважав на доцільність його використання за певних умов, урахував його ефективність, а не лише актуальність.

Для успішної самоосвітньої діяльності вчителеві гуманітарних дисциплін необхідні такі умови: 1) стабільний режим роботи шкіл з оптимальним розкладом занять; 2) наявність методичного (вільного від уроків) дня; 3) використання канікулярного часу для роботи над проблемними питаннями; 4) недопущення виконання вчителем робіт, не пов'язаних з його посадовими обов'язками; 5) забезпечення шкільних бібліотек максимумом педагогічної літератури і преси; 6) підключення школи до Інтернету; 7) створення умов, щоб учитель міг самостійно відвідувати заклад післядипломної педагогічної освіти, спілкуватися з методистами, колегами, брати участь у культурологічних заходах, працювати в архівах тощо [4].

Самоосвіта є оптимальним шляхом формування професійної компетентності педагогів-словесників і вона посідає особливе місце в системі формування його професіоналізму. Тому мотивація до самоосвіти, постійне оновлення знань, забезпечення умов для розкриття педагогічного потенціалу є основою успішності вчителя.

Отже, важливою формою вдосконалення рівня професійної компетентності вчителя є професійне самовдосконалення шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності.

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К., 1997. – 296 с.
2. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / За ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
3. Ленская Е. А. Качество образования и качество подготовки учителя / Е.А.Ленская // Вопросы образования. Ежеквартальный научно-образовательный журнал. – М., 2008. – №4. – С. 81–95.
4. Тоболін В.А. Самоосвітня діяльність вчителя: вимога чи необхідність [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journal.osnova.com.ua/download/15-330-36069.pdf>